

**PARTICULARITĂȚILE CONTABILITĂȚII LA GOSPODĂRIILE ȚĂRĂNEȘTI:
PROVOCĂRI ȘI TENDINȚE**

**THE PARTICULARS OF ACCOUNTING AT PEASANT HOUSEHOLDS: CHALLENGES
AND TRENDS**

CAUȘ Lidia

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

E-mail: caus.lidia.ion@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3203-3221>

Abstract. Ensuring the quality of business accounting is essential for efficient management, minimizing risks, and protecting the economic interests of the peasant household. Using the simple bookkeeping method, this form of business has significant advantages, although there are challenges, such as the unlimited liability of the founder and family members. The particularities of recording and taxation of peasant households are insufficiently studied in the specialized literature. The study aims to outline the challenges related to the particularities of accounting in peasant households and to propose solutions to eliminate practical difficulties in the activity of these entities. The research aims to evaluate the experiences and challenges faced by peasant households in their activity. The results will contribute to the development of concrete solutions aimed at supporting the efficient activity of peasant households and optimizing business performance.

Keywords: peasant household, accounting, simple method, tax statements.

JEL Classification: M 41

Introducere

Antreprenorii doresc să gestioneze corect și eficient activitățile prin eficientizarea proceselor interne, iar rezultatul generat să fie utilizat pentru investiții ca pilon al stabilității financiare. Fondatorul dorește să asigure legalitatea afacerii prin date veridice și decizii economice fundamentate, precum și reducerea neconformităților legale, riscurilor și penalităților, ceea ce nu poate fi obținută fără cunoștințe și abilități contabile necesare activității practice. Fondatorii gospodăriilor pot ține contabilitatea de sine stătător, ceea ce presupune cunoașterea complexă a regulilor specifice prevăzute de legislația în vigoare. Provocarea majoră a administratorului constă în cunoașterea a particularităților contabile și fiscale ale sectorului dat.

Conținut de bază

Activitățile gospodăriilor țărănești influențează dezvoltarea economică prosperă a unei țări. Conceptul de gospodărie țărănească are la bază ideea dezvoltării afacerilor de familie în agricultură bazate pe munca personală a membrilor acesteia. În sprijinul acestora, actele normative acordă facilități, cum ar fi: cota redusă a impozitului pe venit, regimul simplu de contabilitate și contribuții sociale avantajoase comparativ cu alte forme de antreprenariat, fiind aplicată o protecție deosebită din partea statului.

Legislația Republicii Moldova definește gospodăria țărănească sau gospodăria de fermier ca o întreprindere individuală, bazată pe proprietate privată asupra terenurilor și asupra altor bunuri, pe munca personală a membrilor unei familii, având ca scop obținerea de produse agricole, prelucrarea lor primară, comercializarea cu preponderență a propriei producții agricole. Astfel, gospodăria țărănească are statutul juridic de persoană fizică [4].

Activitatea gospodăriei țărănești este reglementată de Codul civil [1], Codul fiscal [2], Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi [3], Legea privind gospodăriile țărănești (de fermier) [.] și alte acte normative. Legea contabilității și raportării financiare [4] și Indicațiile metodice privind

contabilitatea pentru persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător [7] reglementează documentarea și contabilizarea activității la gospodăriile țărănești.

Potrivit cerințelor stabilite de Legea contabilității și raportării financiare, persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător până la înregistrarea acestora în calitate de plătitori ai taxei pe valoare adăugată țin contabilitatea în partidă simplă în baza contabilității de casă, fără întocmirea situațiilor financiare [5].

Fondatorul gospodăriei țărănești poate fi doar persoana fizică care posedă teren cu drept de proprietate privată. Doar gospodăriile țărănești pot desfășura activitate individuală de întreprinzător în agricultură. În conformitate cu legislația în vigoare, gospodăria țărănească poate desfășura activități pe terenurile agricole, sectoarele de teren din intravilan ocupate de case, anexe gospodărești și grădini, precum și pe orice alte suprafețe sau terenuri. Ca subiect al dreptului afacerilor, gospodăriile țărănești pot desfășura activității de întreprinzător, având posibilitatea să investească bunurile proprii în activități aducătoare de profit.

Un element juridic important, este faptul că, fondator poate fi doar o singură persoană, însă membrii care au dreptul la muncă în gospodăria țărănească sunt membrii familiei și rude, care nu dețin statut de salariat în baza contractului individual de muncă. Membrii gospodăriei poartă răspundere solidară nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul lor, cu excepția bunurilor care nu fac obiectul urmăririi, potrivit Codului de procedură civilă [9].

Formarea gospodăriei țărănești poate fi mai simplă și mai rapidă comparativ cu alte forme de organizare a unei afaceri, deoarece nu sunt necesare acte suplimentare de înregistrare sau întruniri ale adunării generale a acționarilor. Fondatorul gospodăriei are un control mai mare asupra modului de gestionare a afacerii, deoarece nu trebuie să ia decizii împreună cu alți proprietari. Aceste entități au posibilitatea crescută de accesare a fondurilor și programelor de sprijin pentru întreprinderile mici din sectorul agricol.

Contabilitatea în partidă simplă înseamnă totalitatea registrelor și documentelor financiar-contabile cu ajutorul cărora gospodăria țărănească ține evidența contabilă a tuturor operațiunilor din activitatea sa. Scopul evidenței contabile este de a determina obligațiile fiscale ale acesteia, adică impozitele, taxele și contribuțiile datorate statului în fiecare an. Întrucât gospodăria țărănească nu este obligat să întocmească situații financiare anuale, această evidență poate fi ținută de director, în calitate de titular al entității fără să fie nevoie să apeleze la un contabil. Fondatorul poate organiza și ține contabilitatea de sine stătător, ceea ce presupune că acesta trebuie să cunoască aprofundat regulile prevăzute de Legea contabilității și raportării financiare și Indicațiile metodice privind contabilitatea pentru persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător. Acest fondator trebuie să dețină cunoștințe ample privind selectarea diverse variante contabile alternative, prezentarea rapoartelor cu informații veridice organelor fiscale, luarea deciziilor manageriale optime. În aceste condiții când antreprenorul trebuie să se implice în lucrările agricole, nu poate fără serviciile calitative ale contabilului, care deține competențe profesionale, experiență și raționament profesional,

Fondatorul trebuie să cunoască că după înregistrarea gospodăriei țărănești, are obligații fiscale privind impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător, taxele locale și impozitul pe bunurile imobiliare. Acestea sunt impozitele de bază calculate în dependență de activitatea gospodăriei, care trebuie calculate și achitate.

Facilitatea principală acordată gospodăriei țărănești de Codul fiscal [2] constituie cota impozitului pe venit de 7% determinată din venitul impozabil [11]. Indiferent dacă gospodăria țărănească are statut de plătitor TVA sau nu, regimul de impozitare rămâne la fel, dar se modifică rapoartele fiscale prezentate. În cazul în care, gospodăria țărănească este în regimul de neplătitor de TVA și are un număr mediu anual de salariați, pe parcursul perioadei fiscale, mai mic de 3 unități, prezintă darea de seamă fiscală unificată, formularul UNIF 25. Dacă gospodăria țărănească are statul de plătitor de TVA, prezintă declarația privind impozitul pe venit, formularul VEN 12. Pe lângă declarația respectivă, va prezenta suplimentar declarații fiscale pentru celelalte taxe și impozite [8, 11].

Gospodăria țărănească ține evidența activității sale și prezintă rapoarte conform evidenței sintetice și analitice conform partidei simple, ceea ce presupune reflectarea unilaterală a faptelor economice, conform metodei „intrare – ieșire”, fără aplicarea conturilor contabile și fără întocmirea situațiilor

financiare. Conform prevederilor Legii contabilității și raportării financiare ciclul contabil la gospodăria țărănească cuprinde: documentarea faptelor economice, recunoașterea și evaluarea elementelor contabile, întocmirea registrelor contabile și efectuarea inventarierii.

Un element important, pe care trebuie să-l cunoască o persoană care dorește să fondeze o gospodărie țărănească este că toate registrele contabile, borderourile și alte documente contabile se întocmesc conform Indicațiilor metodice privind contabilitatea pentru persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător aprobate de către Ministerul Finanțelor. Avantajele acestei forme de afaceri folosind metoda simplă de evidență sunt semnificative, care oferă privilegiul ce constă în scutirea gospodăriilor țărănești de a prezenta situația financiară. Însă, în cazul în care gospodăria va dori să acceseze un credit, instituția bancară va solicita situațiile financiare anuale. Participarea la proiecte investiționale și de subvenționare necesită oferire de documente contabile și deci prezentarea situațiilor financiare anuale.

Este important de menționat că, fondatorul gospodăriei țărănești nu poate fi și angajatul acesteia. Acesta este obligat să achite individual contribuția de asigurare socială obligatorie în sumă fixă, care se stabilește în legea bugetului aprobată de guvern în fiecare an. Pentru anul 2026 asigurarea minimă a fost stabilită suma fixă de 28782 lei anual sau 1906,50 lei lunar. Altfel spus, prin achitarea contribuției individuale, fondatorul își asigură plățile sociale, iar în caz de boală, persoana va putea primi o indemnizație de incapacitate temporară de muncă și pensia minimă, la atingerea vârstei de pensionare. În acest caz, fondatorul gospodăriei țărănești prezintă anual până la data de 15 ianuarie al anului următor Darea de seamă privind calcularea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și evidența nominală a asiguraților în sistemul public de asigurări sociale, formularul CAS18-AN.

Avantajele acestei forme de afaceri sunt semnificative, deși există provocări, precum răspunderea nelimitată a fondatorului și a membrilor familiei. Fondatorul gospodăriei țărănești, fiind responsabil de toate datoriile afacerii, poate risca să-și piardă bunurile personale. Riscurile întreprinzătorului individual nu sunt mai mari decât cele obișnuite ale unui cetățean. Ambii răspund pentru obligațiile ce și le asumă cu tot patrimoniul lor. Deosebirea constă doar în faptul că întreprinzătorul încheie tranzacții mai frecvent decât persoana fizică. Persoana care are acest statut trebuie să garanteze cumpărătorului sau beneficiarului cu toate garanțiile legale prevăzute de lege pentru protecția consumatorului

Gospodăria țărănească este o întreprindere ușor de administrat, fondatorul și membrii acesteia își cunosc personal beneficiarii, adoptă decizii în mod independent și prezintă rapoarte fiscale simplificate. Ca subiect al dreptului afacerilor, principalul dezavantaj al afacerii mici este că persoana fizică dispune de resurse financiare insuficiente pentru dezvoltarea afacerii. Întreprinzătorul individual este responsabil personal pentru toate datoriile afacerii, ceea ce înseamnă că poate risca să-și piardă bunurile personale în cazul în care afacerea are probleme financiare

În literatura de specialitate conceptul de „gospodărie țărănească” deține numeroase incertitudini. O provocare se referă la reglementarea juridică imprecisă, care se caracterizează prin lipsa legăturii logice între diferitele dispoziții ale legilor în vigoare. Cu atât mai mult că potrivit cerințelor legislației gospodăria țărănească sau de fermier au obligații greu de realizat financiar, cum ar fi păstrarea fertilității solului prin tehnologii de protecție moderne care ocrotesc natura.

Alt aspect neclar ține de patrimoniul gospodăriei țărănești. Legislația conține prevederi cu referire la patrimoniu, dar fără a stabili valoarea și modul de participare a membrilor la formarea lui. Cu această ocazie, apar multe întrebări. Nu este clar în ce proporții fondatorul și membrii participă cu bunuri la fondarea gospodăriei țărănești și nici modul de participare cu muncă personală în activitatea acesteia. Nu se cunosc proporțiile de repartizare a profitului între membrii gospodăriei și care este regimul juridic al bunurilor rezultate din activitatea gospodăriei țărănești. Imprecisă este redată în cadrul legislației componenta „altor persoane care sunt membri ai familiei respective”, deoarece acordă posibilitatea de a deveni membri ai gospodăriei și altor membri de familie, fără concretizarea gradului de rudenie.

Cerința impusă gospodăriilor țărănești constă în comercializarea preponderent a producției agricole proprii și munca personală a membrilor în cadrul activității acestora. Dacă această pondere stabilită

de legislație este mai mică de jumătate, gospodăria țărănească este obligată să asigure aceste condiții sau să-și înceteze activitatea. Nerespectarea acestor condiții, conduce la lipsirea gospodăriei țărănești de înlesnirile și privilegiile prevăzute de Legea privind gospodăriile țărănești (de fermier) și de alte acte legislative [12].

Aspectul ambiguu ține de evaluarea costului produselor agricole obținute și ajustărilor de valoare a stocurilor, precum și lipsa unei evidențe analitice a stocurilor. Evaluarea corectă a stocurilor agricole este crucială pentru performanța financiară a entității, în condițiile când prețurile de piață la produsele agricole sunt plafonate de către stat. Respectiva evaluare a stocurilor este posibilă folosind metodele specificate în Standardul Național de Contabilitate "Stocuri" și nu poate fi realizată în condițiile utilizării metodei simple de evidență la gospodăriile țărănești, crea dificultăți în aplicarea lor. Fără stocuri nu poate fi desfășurată nici o activitate economică, de aceea este important să se țină o evidență analitică și sintetică minuțioasă a lor. [10]

Evaluarea corectă a stocurilor este un aspect fundamental al contabilității, având un impact direct asupra rezultatelor economice și obligațiilor fiscale ale entității. În Republica Moldova, reglementările contabile privind evaluarea stocurilor sunt influențate atât de Standardele Naționale de Contabilitate, cât și de Standardele Internaționale de Raportare Financiară, care detaliat s-a studiat în articolul "Evaluarea stocurilor în Republica Moldova și impactul asupra raportării financiare". [10] Relațiile de muncă din cadrul gospodăriei țărănești sunt reglementate de Codul muncii și de contractele individuale de muncă. Timpul de lucru în gospodăria țărănească se include în vechimea în muncă și în stagiul de cotizare. Printre dificultățile practice ale gospodăriei țărănești se regăsește posibilitățile restrânse de recrutare de personal sezonier calificat, precum și achitarea salariilor lunare, când produsele agricole sunt colectate la finele sezonului agricol și vândute ulterior. Astfel gospodăriile respective n-au surse financiare pentru achitarea salariilor lunare. Legislația nu oferă facilități la acest capitol și impune gospodăria țărănească ca angajator pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă ori prin alte contracte în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii să calculeze și achită la buget contribuții de asigurări sociale, prime de asigurare medicale și impozit pe venit din plățile îndreptate spre achitare angajaților.

La acest aspect se mai adaugă că conducătorul gospodăriei țărănești care efectuează pe parcursul anului fiscal plăți angajaților și persoanelor fizice care nu desfășoară activitate de întreprinzător prezintă lunar Serviciului fiscal de stat Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate, formularul IPC21. La finele anului prezintă datele generalizate în Nota de informare privind salariul și alte plăți efectuate de către patron în folosul angajaților, precum și plățile achitate rezidenților din alte surse de venit decât salariul și impozitul pe venit reținut din aceste plăți. Așa dar, dacă gospodăria țărănească are salariați și contracte individuale de muncă încheiate cu aceștia este obligată să prezinte în termen de 10 zile de la data încheierii contractelor individuale de muncă sau încetării raporturilor de muncă raportul fiscal denumit Informația privind stabilirea drepturilor sociale și medicale aferente raporturilor de muncă, formularul IRM19. Respectiva informație prezentată în termen este în beneficiul angajatului.

În concluzie, se poate de menționat că odată ce fondatorul pentru lansarea și desfășurarea unei activități a ales să constituie forma organizatorico-juridică de gospodărie țărănească trebuie să fie responsabil să întocmească și să prezinte în termen rapoartele și dările de seamă fiscale necesare conform legislației. Antreprenorii mici nu sunt asigurați că activitățile gospodăriei țărănești sunt conforme cu legislația în vigoare, nu înțeleg competențele funcționale ale administratorului, n-au claritate asupra obligațiilor fiscale. Astfel, modificările legislative frecvente conduc la provocări semnificative pentru gospodăria țărănești, de aici reiese că reglementarea contabilă și fiscală trebuie să fie aliniată la necesitățile activității profesionale practice. Prevalarea fiscalității în fața contabilității și rapoartele complexe solicitate de către diverse instituții ale statului, sunt principalele provocări ale acestora. Fondatorul gospodăriei țărănești trebuie să cunoască detaliat consecințele evaziunii fiscale, soluțiile eficiente de conformare fiscală, pentru a proteja afacerea de posibilele erori și riscurile inutile. Provocările conducătorului gospodăriei sunt dictate și de tehnologiile informaționale pe fundalul unei capacități de adaptabilitate sporită.

Fondatorul gospodăriei țărănești au nevoie de instrumente practice pentru asigurarea conformității cu legislația în vigoare și măsurarea eficienței impozitelor încadrate în planificarea fiscală și cea financiară a entității. Deseori evaziunea fiscală poate fi rezultatul neînțelegerii cerințelor neechivoce ale legislației în vigoare, care implică răspundere juridică, amenzi și sancțiuni.

Lipsa unor ghiduri clare privind gestionarea gospodăriilor țărănești și lacunele legislative aferent acestui domeniu conduc la erori și riscuri. Instituțiile statutului trebuie să contribuie la elaborarea ghidurilor cu soluții eficiente de conformare fiscală și claritate asupra obligațiilor, astfel vor fi asigurate activități conforme cu legislația în vigoare. Ghidurile trebuie să cuprindă studii de caz și cazuri practice, bazate pe situații reale, analizând dificultățile și soluțiile întâlnite în practica sectorului dat, precum și optimizarea proceselor cu soluții concrete aferente provocărilor practice. Prevenirea riscurilor financiare și evaziunii fiscale este pilonul de baza a unei economii eficiente. Protecția afacerii împotriva consecințelor juridice, daunelor materiale și legale, oferă echilibrul necesar antreprenorilor pentru activități economice prospere.

Concluzii

Deși legislația în vigoare oferă un cadru general, aplicarea sa ridică provocări în cadrul activităților derulate de gospodăriile țărănești. performanța financiară a acestor entități depinde de o armonizare a legilor și regulamentelor prin optimizarea regulilor ce vor contribui la gestiunea eficientă a activității antreprenoriale. Fondatorii întâmpină dificultăți în aplicarea multitudinii de reguli contabile și fiscale. Tratamentele diferite privind deductibilitatea cheltuielilor conduc la reguli imprecise de aplicare a lor.

În contextul tuturor modificărilor legislative și normative, particularitățile contabile și fiscale în activitatea gospodăriilor țărănești devine o adevărată provocare multiplele modificări operate în legislație, prin care entităților le sunt oferite atât drepturi suplimentare, cât și noi obligații în domeniul gestionării economice, necesită a fi studiate detaliat. Modificările sunt necesare pentru crearea condițiilor contribuabililor menționați la conformarea și respectarea legislației fiscale. Totuși consolidarea reglementării fiscale al fermierilor care desfășoară activități agricole în Moldova trebuie să contribuie la minimizarea riscurilor fiscale și pentru gestionarea corect și eficient a afacerii, reducând astfel riscurile de sancțiuni fiscale și neconformități legale.

Bibliografie

1. Codul Civil al RM. Nr. 1107 din 06.06.2002 cu modificările ulterioare. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125043&lang=ro#
2. Codul fiscal al RM. Nr. 1163 –XIII din 24 aprilie 1997. Disponibil: <https://sfs.md/ro/pagina/codul-fiscal>
3. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi Nr. 845 din 03-01-1992. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17094&lang=ro
4. Legea privind gospodăriile țărănești (de fermier) nr.1353-XIV din 03.11.2000. Disponibil: <http://www.law-moldova.com/laws/rom/crestjanskih-hozeaistvah-ro.txt>
5. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017 Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
6. Standardele Naționale de Contabilitate// Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#
7. Indicațiile metodice privind contabilitatea pentru persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#
8. Ghidul privind regimul fiscal al gospodăriilor țărănești Disponibil: <https://sfs.md/uploads/document/240/document/ghidul-privind-regimul-fiscal-afere-67c6a3c0ad3ed2.40712697.pdf>
9. Ghidul agricultorului pentru lansarea și dezvoltarea gospodăriilor țărănești în Republica Moldova. Disponibil: <http://www.ucipifad.md/wp-content/uploads/2022/03/Ghidul-agricultorului.pdf>
10. CAUȘ, Lidia, Popovici, Angela. Evaluarea stocurilor în Republica Moldova și impactul asupra raportării financiare. În: Vector european, 2025, nr. 1, ISSN 2345-1106. E-ISSN 2587-358X. Disponibil: https://usem.md/uploads/files/Activitate_%C8%98tiin%C8%9Bific%C4%83_USEM/Vector/Vector_European_2025_1.pdf

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON ACCOUNTING, ISCA 2026
April 3-4, 2026, Chisinau, Republic of Moldova, Collection of Scientific Articles

11. VIERU, Roman, LAZARI, Liliana. Fiscal aspects regarding the income tax from professional and independent activity. In: *Development through research and innovation - 2020, International Scientific Conference*, Chişinău, August 28th, 2020, p. 166-175, Chişinău 2021. ISBN 978-9975-155-03-8 (PDF). Disponibil: <https://ase.md/wp-content/uploads/2021/04/Conference-Proceedings-28-AUGUST-2020.pdf>
12. Şpac G. Terenul agricol – proprietatea fondatorului gospodăriei ţărăneşti. Modul de reflectare în contabilitate. În Monitorul fiscal, 2022, nr.5
Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/terenul-agricol---proprietatea-fondatorului-gospodariei-aranesti.-modul-de-reflectare-in-contabilitate->